

схем, тому школярам і студентам, що не мають серйозного досвіду управління людьми, керівництво державним або приватним підприємством може показатися простою справою.[2]

Нарешті, в більшості ділових ігор мало уваги надається обговоренню результатів і рефлексії гри її учасниками. Хоча з педагогічної точки зору цей етап є дуже важливим, так як учні можуть обмінятися думками, враженнями, відстояти свої позиції, а вчитель з свого боку відмічає досягнуті результати, помилки та формулює висновки уроку.

Практика показала, що відповідальна економічна поведінка не формується сама по собі. У психолого-педагогічних дослідженнях наголошується, що сприятливі умови для моделювання етично-ціннісної економічної поведінки створюються в діловій грі, яка сприяє актуалізації вітагенного досвіду особистості. У іграх, правила яких є аналогом норм моралі і закону, виховується майбутній громадянин, сім'янин, трудівник. Інтенсивне застосування ділових ігор в шкільній практиці випереджає дослідження і теоретичне осмислення їх виховного і дидактичного потенціалу.

Цуруль О.А.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ДО ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Реформування вітчизняної системи вищої освіти в умовах її інтеграції у європейський освітній простір передбачає пошук ефективних шляхів системної підготовки сучасних фахівців, формування їх професіоналізму та конкурентоспроможності. А з огляду на нові вимоги сучасного суспільства до якості середньої освіти, проблема забезпечення високого рівня професійної підготовки вчителів є актуальною для теорії та практики професійної освіти. Актуальність посилюється особистісною орієнтацією змісту старшої профільної школи, яка може бути реалізована лише за умови готовності випускників педагогічних навчальних закладів до роботи в профільній школі, що потребує модернізації системи підготовки майбутніх учителів. Так, зокрема, підготовка майбутніх учителів біології у педагогічних ВНЗ передбачає узгодження із змінами, що відбулися у змісті та структурі шкільної біологічної освіти.

Метою статті є вивчення стану готовності майбутніх учителів біології до особистісно-орієнтованої взаємодії.

Дослідження ґрунтується на розумінні сутності діяльності вчителя в умовах особистісно-орієнтованого підходу як такої, що спрямована не на передачу учням готових знань, умінь та навичок (як у традиційній школі), а на організацію власної діяльності учнів з оволодіння способами аналізу й узагальнення навчального матеріалу, організацію відповідного освітнього середовища, навчаючись в якому учень спирається на особистісний потенціал та відповідну освітню технологію [2, с. 256].

Важливим фактором та умовою реалізації особистісно-орієнтованого підходу у навчально-виховному процесі є готовність вчителя до особистісно-орієнтованої взаємодії. Дослідження стану такої готовності може бути здійснене шляхом вивчення цілого комплексу особистісних якостей [1, с. 6].

Як свідчить аналіз досліджень з проблеми реалізації особистісно-орієнтованого підходу, у становленні готовності педагога до особистісно-орієнтованої взаємодії домінуючою є мотивація як передумова активності вчителя в освоєнні та реалізації особистісно-орієнтованого підходу. Позитивна мотивація до даної діяльності викликає прояв інтересу до неї, пізнавальну активність, забезпечує активне прагнення до досягнення мети. Тому проведені дослідження передбачало діагностику прояву такої особистісної характеристики майбутнього вчителя біології, як усвідомленість вибору педагогічної системи – розвиваючої або традиційної. Наш вибір був зумовлений тим, що усвідомлене прийняття необхідності та доцільності особистісно-орієнтованої освіти свідчить про розуміння основних суперечностей у сучасній системі освіти і неможливості їх вирішення іншим способом, про прийняття принципів особистісно-орієнтованої взаємодії, про їх відповідність потребам і запитам особистості вчителя і цілеспрямованої орієнтації на їх втілення в шкільному освітньому середовищі. Усвідомленість вибору тієї або іншої педагогічної системи (парадигми) визначалася шляхом включення в зміст спеціальної анкети запитань, що діагностують прихильність майбутнього вчителя біології до традиційної (інформаційно-дисциплінарної, імперативної) моделі навчання або особистісно-орієнтованої, розвиваючої системи навчання [1, с. 8].

Дослідженням були охоплені 56 студентів п'ятого курсу денної форми навчання (спеціальності „Біологія-практична психологія”, „Біологія-іноземна мова”, „Біологія-хімія” та „Хімія-біологія”) та 15 студентів заочної форми навчання (спеціальність „Біологія-практична психологія”) Інституту природничо-географічної освіти та екології НПУ імені М.П. Драгоманова. Дослідження проводилося у листопаді-грудні 2008 року. Студентам було запропоновано дати оцінку наступним твердженням:

1. Головною якістю хорошого учня є його старанність. Він засвоює знання, які уміє відразу ж застосувати на практиці.
2. Конкретні вміння – це головне, чому потрібно навчати учнів.
3. Знання повинні даватися учням в готовому вигляді (правила, зразки, алгоритми), оскільки це забезпечує хороше їх засвоєння.
4. Провідною фігурою у навчально-виховному процесі є вчитель з його знаннями і досвідом.
5. У навчально-виховному процесі неминучою є орієнтація на “середнього” учня.
6. Врахувати індивідуальність кожного учня у навчальному процесі практично неможливо.
7. Завдання навчання полягає у досягненні кожним учнем чітко заданого результату – освітнього стандарту.

8. Головне в процесі навчання – тренування, відпрацювання вправ, що наближують уміння учнів до зразка.

9. Вчителю належить основна роль у забезпеченні жорсткого контролю за результатами навчання.

10. Оцінювання будь-якої діяльності учня повине здійснюватися через оцінку.

11. На уроці основна роль належить вчителю як провідному джерелу інформації.

12. Основним результатом навчання є міцне засвоєння передбачених програмою знань та умінь.

13. Організуючи навчально-виховний процес, вчитель перш за все орієнтується на забезпечення його результату.

14. Найбільшу цінність становлять ті знання, які учень засвоїв у процесі дослідницької (пошукової) діяльності.

15. У діалозі забезпечується ґрунтовніше і міцніше засвоєння знань.

16. Розвиток особистості дитини, її здібностей і схильностей – головний результат навчально-виховного процесу.

17. Пріоритетним напрямком роботи вчителя є створення умов для розвитку особистості дитини.

18. Навчально-виховний процес повинен підтримувати суб'єктну позицію учня у навчальній діяльності.

19. Хорошого учня характеризують активність, творчість і наявність власної думки.

20. Розвиток теоретичного мислення учнів є головним результатом навчання.

21. Навчально-виховний процес повинен задовольняти інтереси і потреби учнів у пізнавальній сфері.

22. Навіть у межах класно-урочної системи вчитель має можливість враховувати і розвивати індивідуальність учня.

23. Навчання можна вважати успішним, якщо ступінь його ефективності здатний визначити сам учень.

24. Провідною фігурою у навчально-виховному процесі є учень.

25. На уроці вчитель створює умови для діяльності учнів із засвоєння навчального матеріалу.

26. Важливо зорієнтувати учня не на результат навчального процесу, а на сам процес навчання.

Обробка та аналіз одержаних даних дали підстави для узагальнень, представлених у таблиці (табл. 1).

Таблиця 1.

Результати дослідження стану готовності майбутніх учителів біології до особистісно-орієнтованої взаємодії за показником „усвідомленість вибору педагогічної системи”

Рівень готовності	Денна форма навчання		Заочна форма навчання	
	N	%	N	%
Високий (20-26 балів)	11	19,6	2	13,3
Середній (14-19 балів)	31	55,4	9	60
Низький (1-13 балів)	14	25	4	26,7

Як видно з таблиці, для 25 % студентів денної форми навчання та 26,7 % студентів заочної форми навчання учні є об'єктом педагогічного впливу, що свідчить про визнання такими студентами традиційної моделі навчання.

Неусвідомленість вибору педагогічної системи – розвиваючої або традиційної – діагностовано у 55,4 % студентів денної та 60 % студентів заочної форми навчання.

19,6 % студентів денної та 13,3 % студентів заочної форми навчання прагнуть до реалізації принципів розвиваючого навчання, вони є прихильниками особистісно-орієнтованої парадигми освіти.

Отже, результати проведеного дослідження свідчать, що понад 75 % студентів-майбутніх учителів біології потребують спеціально організованої роботи із розвитку таких особистісних якостей, що спрямують їх подальшу професійну діяльність на розвиток особистості учнів засобами навчального предмета „Біологія”. А системний характер такої роботи не може бути забезпечений лише методичною підготовкою майбутніх учителів біології.

Література:

1. Балашов М.М., Лукьянова М.И. Формирование готовности учителя к работе в системе развивающего обучения в условиях общеобразовательного учреждения. – Томск: Пеленг, 2001. – 167 с.

2. Практикум по дидактике и методам обучения / А.В. Хуторской. – СПб.: Питер, 2004. – 541 с.

Черкасов О.В.

СПЕЦИФІКА ОСВІТНЬО – ВИХОВНОЇ МОДЕЛІ ДАВНЬОГРЕЦЬКИХ КОЛОНІЙ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

За свідченням одного з перших дослідників педагогіки античних полісів на території України професора Харківського університету В.П. Бузескула (1858 – 1931), одним з першочергових завдань греків-колоністів Північного Причорномор'я, стали налагодження шкільної практики та організація гімнасій для юнацтва. [2]. С.Ф. Русова у комплексній праці з історії педагогіки акцентувала, що “найстарішу дитячу освіту в Україні показують нам ті дитячі забавки, що їх викопали в Ольвії та Березані в 1907 – 1909 рр. На думку одеських учених, ці цацьки належать ще до II – III ст. до Різдва Христового.